
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2013:3

Svenska kyrkans utbildning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2013:18 om Prästernas utbildning, motion 2013:22 om Kompletterande prästutbildning för att motverka sjukskrivningar och motion 2013:93 om Diakoniassistent- och församlingsassistentutbildning.

Med anledning av att arbetet med att fastställa nya utbildningsplaner pågår och att fortbildningsfrågor inte är ett ansvar för den nationella nivån föreslår utskottet att motionerna avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:18.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:22.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:93.

Motionernas förslag

Motion 2013:18 av Ulla Rickardsson, Prästernas utbildning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i den nya kyrkliga utbildningen beakta vad som anförs i motionen.

Motion 2013:22 av Margareta Larsson, Kompletterande prästutbildning för att motverka sjukskrivningar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för en kompletterande prästutbildning.

Motion 2013:93 av Per Ingvarsson, Diakoniassistent- och församlingsassistentutbildning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att möjliggöra för kyrkligt anställda att komplettera sin utbildning så att de också kan bli församlingsassistenter eller diakoniassistenter.

Bakgrund

Tre av årets motioner tar upp frågor som rör kyrklig utbildning. Motion 2013:18 föreslår att samspelet mellan förtroendevalda och vinningstjänsten får en tydligare plats i prästutbildningen. I motion 2013:22 tar motionären upp behovet av en kompletterande prästutbildning där ledarskap, gruppdynamik och konflikthantering tränas under utbildningen för att motverka sjukskrivningar. I den tredje motionen

2013:93 önskar motionären att kyrkligt anställda ska få möjlighet att komplettera sin utbildning så att de också kan bli församlingsassistenter eller diakoniassistenter.

Innehåll i utbildningarna

I motionen *Prästernas utbildning*, 2013:18 menar motionären att det är viktigt att den nya kyrkliga utbildningen på ett tydligt sätt bereder plats för undervisning om vad det innebär att församlingens grundläggande uppgift är ett gemensamt ansvar för alla kyrkotillhöriga och vad detta betyder för samspelet mellan förtroendevalda och vigda.

Beslut kommer att tas under hösten om nya utbildningsplaner, för blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster, där övergripande mål för de kyrkliga utbildningarna kommer att beskrivas. Fastställda utbildningsplaner kommer sedan att konkretiseras i lokal kursplan innan terminsaktuellt schema fastställs av kursansvariga. När utbildningsplaner formuleras, kursplaner tas fram och scheman läggs för den nya pastoraltologiska utbildningen är skrivelsen *Svenska kyrkans utbildningar i framtiden* (KsSkr 2012:2, bilaga 3), en riktningsgivare. Skrivelsen lyfter fram att de nya utbildningarna, till innehåll och organisation, ska visa på att församlingens uppgift är ett gemensamt uppdrag:

Diakonens, församlingspedagogens, kyrkomusikerns och prästens uppdrag utgår från församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt att utöva diakoni och mission. Uppdraget är gemensamt med alla kyrkotillhöriga men betoningen i uppdragen är olika. (s.88)

Med ett nytt utbildningsinstitut finns också ökade möjligheter för blivande församlingspedagoger, diakoner, kyrkomusiker och präster att ha gemensamma utbildningsdelar om Svenska kyrkans organisation och tillsammans förstå betydelsen av samspelet mellan ideella, förtroendevalda och anställda.

När det gäller dagens prästutbildning finns olika utbildningsmoment som ger tillfällen att reflektera över den gemensamma ansvarslinjen. Ledarskap är ett eget ämne i prästutbildningen och förutom moment om organisation, samspelet mellan vinningstjänst och förtroendevalda finns schematid där arbetsmiljö, stress och arbetssituationen bearbetas. Varje blivande präst läser pastortologisk kurs A, Teologisk tolkning och ledarskap i Svenska kyrkan, motsvarande 15 högskolepoäng i sin grundutbildning. Under kursen får de studerande tillfälle att reflektera kring förhållandet mellan präst och församling.

Konflikt- och ledarskapsutbildning

Under 2000-talet har flera rapporter aktualiserat arbetsmiljön i Svenska kyrkan. Den senaste rapporten presenterades av Försäkringskassan 2011 (Socialförsäkringsrapport 2011:179). Rapporten pekar på, precis som motionären i motion 2013:22 skriver, att präster är den yrkesgrupp som toppar sjukskrivningsstatistiken. Motionären menar att frånvaro av konflikt- och ledarskapsutbildning under yrkesutbildningen kan vara en bidragande orsak till de höga sjukskrivningstalen.

Förutom de utbildningsmoment i ledarskap som finns i prästutbildningen finns ett utbud av olika ledarskapsutbildningar, möjliga att söka efter avslutad yrkesutbildning. *Behörighetsgivande utbildning för blivande kyrkoherdar i Svenska kyrkan* är obligatorisk från och med 2013 för den som söker anställning som domprost och kyrkoherde. Under kursen studeras bland annat arbetsrätt, arbetsmiljö, kommunikation, gruppprocesser och konflikthantering. På kyrkokansliet pågår också ett projekt, *Kyrkoherde nu*, där Luleå, Uppsala och Skara

stift, samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation ingår. Projektet startades efter initiativ från nämnda stift och har till uppgift att utarbeta en utbildning för kyrkoherdar som är nya i tjänst eller som önskar fylla på sina kunskaper. I projektets ram kommer en pilotomgång av utbildningen genomföras med start hösten 2013. Projektmålet är att ge deltagande kyrkoherdar

- ♦ kunskap om rollfördelning och en förståelse av sin egen roll
- ♦ kunskap om ett ledarskap i Svenska kyrkan
- ♦ relevanta verktyg för sitt uppdrag

En gång per år bjuder kyrkokansliet till *Ledarforum*. Ledarforum är en mötesplats för dem som ansvarar för chefs- och ledarskapsutveckling i Svenska kyrkan och hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Syftet med Ledarforum är att hitta konkreta former för hur man kan arbeta med chefs- och ledarskapsutveckling tillsammans inom Svenska kyrkan.

Personligt stöd

Ansvaret för att prästerna och andra anställda har en god arbetsmiljö ligger lokalt på arbetsgivaren i församlingen. I sin uppgift att främja och utöva tillsyn över församlingarna ger också stiftens ett stöd till anställda och förtroendevalda när det gäller arbetsmiljörelaterad verksamhet. De erbjuder personligt stöd, självvårdande samtal och arbetshandledning. Arbetshandledning bidrar till att utveckla yrkesidentiteten och ger möjlighet till ökad självkännedom, säkrar kvaliteten samt bidrar till lärande och verksamhetsutveckling. Arbetshandledning kan ske enskilt eller i grupp och erbjuder alla yrkesgrupper, även kyrkoherdar och chefer.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation erbjuder kontinuerligt råd, service och utbildning till församlingarna i frågor som handlar om arbetsmiljö, arbetsrätt och ledarskap. De erbjuder ett ledarskapsprogram med utbildningar som riktar sig till olika kategorier bland annat anställda inom barn- och ungdomsverksamheten men också till ekonomer, kyrko- och kyrkogårdsvaktmästare. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation erbjuder också utbildningen *Chefs- och ledarskapsutveckling i Svenska kyrkan*. Utbildningen pågår sedan flera år tillbaka med fokus att arbeta i dialog med anställda, förtroendevalda och dem församlingen är till för. Kursen innehåller moment som, medarbetarskap och grupputveckling samt konfliktens dynamik.

Kyrkans Akademikerförbund (KyrkA) tillhandahåller särskilt ledarskapsstöd, tillgängligt på internet, för kyrkoherdar och chefer i Svenska kyrkan. Stödet rör centrala områden inom arbetsmiljölagstiftningen och är framtaget med hänsyn till Arbetsmiljöverkets rapport 2007.

Kompletterande utbildning för anställda

Svenska kyrkans nya utbildningsinstitut tar emot sina första studenter hösten 2014. Institutet har i uppgift att ansvara för utbildning av blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster på grundnivå. Uppdraget att bedriva fortbildning ligger inom stiftens ansvarsområde och för närvarande finns inget mandat att utveckla utbildningsinstitutets verksamhet till att även omfatta påbyggnadsutbildning.

Nämnden för utbildning forskning och kultur har dock konstaterat att påbyggnadsutbildning för de fyra yrkesgrupperna är viktigt för att i framtiden generellt stärka Svenska kyrkans arbete och specifikt dessa nyckelgrupper. Utbildningsskrivelsen (KsSkr 2012:2, bilaga3) pekar också på vikten av att få till stånd en påbyggnadsutbildning.

Den nationella nivån har idag ansvar för *Behörighetsgivande utbildning för blivande kyrkoherdar i Svenska kyrkan* som liknar den fortbildning som skulle kunna vara möjlig att utveckla i framtiden. Samtal med stiftens har förts vid två tillfällen, dels under hösten 2011 dels under våren 2013, om möjligheten att tillsammans utveckla kvalificerade kurser utifrån den pastoralteologiska grundkursen.

Svenska Kyrkans Unga har genom De Ungas Kyrkomöte tillstyrkt motion 2013:93 med hänvisning till att den typ av kortare utbildning som motionären efterfrågar finns idag, fast under andra namn, exempelvis fritidsledare med social inriktning. De tror mer på att lyfta fram nuvarande utbildningar och fortbildningar som redan finns för kyrkligt anställda än att skapa nya.

Stöd och handledning i församlingarna av såväl unga som äldre, ideella och anställda menar de är viktigt och det vill de uppmuntra. Att få möjligheten att fortbilda sig och/eller via exempelvis folkhögskola, universitet eller högskola anser de är vitalt.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motionerna 2013:18, 2013:22 och 2013:93.

Kyrkolivsutskottet menar i likhet med en av motionärerna att samspelet mellan förtroendevalda och anställda och förståelsen för varandras roller bör ha en tydlig plats i de kyrkliga utbildningarna. Samtidigt påminner utskottet om att arbetet med att fastställa nya utbildningsplaner för de kyrkliga utbildningarna pågår. Utbildningsplanerna tar sin utgångspunkt i att församlingen fullgör sitt uppdrag med stöd av förtroendevalda, ideella medarbetare och anställd personal, där församlingspedagoger, diakoner, kyrkomusiker och präster ingår. Utskottet har också tagit del av information om att utbildningarna kommer ge möjlighet till bearbetning av förhållandet mellan förtroendevalda och anställda.

Kyrkolivsutskottet ser ledarskapsfrågor och konflikthantering som viktiga ämnen för de blivande kyrkoarbetarna men menar att redovisningen i bakgrundstexten visar att detta redan finns i utbildningarna på flera sätt. De kyrkliga utbildningarna vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut kommer också i framtiden att skapa möjlighet för de studerande att utveckla och fördjupa förmågan att leda och samarbeta.

Utformningen av de kyrkliga utbildningarna tar bland annat sin utgångspunkt i att de anställda i pastoraten genom strukturförändringar kommer att bli färre. De kommer att ställas inför mer mångfasetterade uppgifter och utmaningar. Som en följd av detta formulerades utbildningskraven utifrån att församlingspedagoger, diakoner, kyrkomusiker och präster behöver vara välutbildade. Utskottet befarar att motionärens förslag skulle kunna medföra att kompetensnivån sänks främst av ekonomiska skäl. Den typen av yrkesutbildningar som motionären föreslår finns inte och förslaget skulle motverka utbildningsreformens ambitioner att förse Svenska kyrkan med välutbildad personal.

I två av motionerna efterfrågas kompletterande utbildning och fortbildning. Kyrkolivsutskottet menar också att det kommer att bli viktigt att utveckla kontinuerlig fördjupad fortbildning för Svenska kyrkans anställda för att de ska kunna möta de utmaningar församlingarna står inför. Kyrkolivsutskottet konstaterar dock att Svenska kyrkan på nationell nivå inte hanterar fortbildningsfrågor utan att det ansvaret vilar på stiftens.

Med anledning av att arbete med att fastställa nya utbildningsplaner pågår och att fortbildningsfrågor inte är ett ansvar för den nationella nivån föreslår utskottet att motionerna avslås.

KI 2013:3

Uppsala den 27 september 2013

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Carina Etander Rimborg, ordförande

Eva Lindström, sekreterare

Beslutande: Carina Etander Rimborg, ordförande, Erik Jonsson, Birgitta Lindén, Bengt A Gustavsson, Christina Meltin Westerlund, Mary Österström, Helena Nordvall, Kristina Sandström, Hans G Erikson, Ann-Sofie Persson, Anders Åkerlund, Roland Johansson, Marianne Kronbäck, Britt Louise Agrell och Britta Broman.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Linn Berglin, Kjerstin Sörngård Thulin, Christer Björk, Elisabeth Rydström, Kerstin Bodell, Kekke Paulsson, Monica Karlsson, Anna Ekström, Lilian Sjölund, Berit Simonsson och Berth Löndahl.

Biskoparna Åke Bonnier och Antje Jackelén har deltagit i utskottets överläggningar.